

QORTI ĊIVILI PRIM'AWLA
IMHALLEF
ONOR. JOSEPH AZZOPARDI LL.D.

Illum il-Ġimgħa, 8 ta' Jannar 2016

Kawża Nru: 10

Rikors Ġuramentat Nru: 519/11 JA

Saviour u Antida konjuġi Vella

-vs-

Therese *sive* Marthese Ebejer

Il-Qorti;

Rat ir-rikors ġuramentat ipprezentat fit-30 ta' Mejju 2011 li permezz tiegħu l-atturi ppremettew:

Illi huma proprjetarji tal-fond 20, Triq Antonio Agius, Floriana u dan skond kuntratt ippubblikat minn Nutar Dr Victor Bisazza fis-26 ta' Frar 1988, (Dok 'A');

Illi meta huma akkwistaw il-fond imsemmi dan kien mikri lil Giorgia Debattista li kienet tgħix fil-fond wahedha u li mietet f'Awissu 2010;

Illi wara l-mewt ta' Giorgia Debattista l-atturi talbu lill-eredi tagħha sabiex jiżvojtaw il-fond mill-mobbli tagħha u jirritornaw iċ-ċwieviet tal-fond lilhom;

Illi minkejja dan l-eredi naqsu milli jirritornaw iċ-ċwieviet tal-fond u l-atturi saru jafu li l-fond qiegħed jiġi miżmum u okkupat mill-konvenuta Therese *sive* Marthese Ebejer;

Illi tali żamma u okkupazzjoni tal-fond in kwistjoni hija waħda abbużiva u illegali billi l-istess Therese *sive* Marthese Ebejer ma għandha l-ebda titolu fuq il-fond;

Illi minkejja interpellazzjoni permezz ta' ittra uffiċjali pprezentata fil-10 ta' Marzu 2011 kontra l-konvenuta sabiex hija tivvaka l-fond in kwistjoni, hija baqgħet inadempjenti;

Illi sa fejn jafu l-atturi, l-konvenuta ma għandha ebda eċċezzjoni x'tagħti kontra t-talba;

Għaldaqstant tgħid il-konvenuta għaliex dina l-Onorabbli Qorti ma għandhiex:

1. Bid-dispensa tas-smiġh tal-kawża fit-termini tal-artikolu 167 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap. 12) tiddikjara li l-konvenuta qedgħa tokkupa l-fond numru 20, Triq Antonio Agius, Floriana b'mod abbużiv u illegali u mingħajr titolu validu;
2. Tordna lill-konvenuta tiżgombra mill-fond in kwistjoni fi żmien qasir u perentorju li jiġi ffixsat minn dina l-Onorabbli Qorti hekk kif jidhrilha xieraq u opportun.

Bl-inżunzjoni tal-konvenuta għas-subizzjoni. B'riżerva għad-dritt tal-atturi li jipproċedu b'azzjoni għad-danni kkaġunati lilhom u l-ħlas ta' kumpens għal okkupazzjoni illegali tal-fond in kwistjoni. Bl-ispejjeż tal-proċeduri u tal-ittra uffiċjali datata 10 ta' Marzu 2011.

Il-konvenut huwa ngunt minn issa ghas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-atturi u l-lista tax-xhieda.

Rat id-digriet tad-29 ta' Frar 2012 fejn il-konvenuta ġiet awtorizzata tikkontesta l-kawża.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenuta Therese *sive* Marthese Ebejer ippreżentata fis-7 ta' Marzu 2012, li permezz tagħha eċċepiet:

Illi *in linea* preliminari din il-Qorti m'għandhiex kompetenza biex tisma' din il-kawża *stante* li din il-kawża kellha tigi intavolata quddiem il-Bord li Jirregola l-kera li għandu kompetenza esklussiva li jisma' u jiddeċiedi kawżi b'dan il-mertu;

Illi Therese *sive* Marthese Ebejer għandha, *ai termini* tal-artikolu 1531F tal-Kodiċi Ċivili dritt li tkompli l-kirja wara l-mewt ta' ommha Georgia Debattista bl-istess kundizzjonijiet tal-kirja ta' Georgia Debattista, u dana *stante* li hija l-wild naturali ta' Georgia Debattista u ilha toqgħod ma' Georgia Debattista mill-2001 u baqgħet tgħix ma' Georgia Debattista sa ma mietet l-istess Georgia Debattista fit-3 ta' Awissu 2010, u l-esponenti għadha tgħix fil-fond *de quo* sallum u be ħsiebha tgħix hemmhekk sakemm tibqa' hajja;

Salv eċċezzjonijiet ulterjuri.

Semgħet il-provi;

Rat l-atti proċesswali kompriżi l-affidavits;

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet;

Rat il-verbal tas-seduta tat-28 ta' Ottubru 2015 fejn il-kawża thalliet għas-sentenza wara illi l-Avukati trattaw ulterjorment;

Ikkunsidrat;

Illi kif jidher mir-rikors promotur, l-atturi qed jitolbu l-iżgumbrament tal-konvenuta mill-fond imsemmi fl-istess rikors; il-konvenuta qed teċċepixxi illi għandha titolu ta' lokazzjoni skond il-Kap. 69 tal-Liġijiet ta' Malta u allura din il-Qorti ma għandhiex kompetenza tisma' l-kawża. Il-konvenuta qed tivvanta titolu ta' lokazzjoni skond l-artikolu 1531F tal-Kodiċi Ċivili.

Illi huwa evidenti wkoll li l-kawża odjerna trid tiġi deċiża prinċipalment fuq kwistjoni ta' fatt (salv punt importanti li se jiġi msemmi aktar 'il quddiem) u allura l-eżitu tagħha jiddependi fuq liema mill-verżjonijiet li ressqu l-partijiet hija l-aktar kredibbli.

Illi l-attriċi Vella tgħid fl-affidavit tagħha illi:

“Jiena flimkien ma’ żewġi proprjetarji tal-fond numru 20, Triq Antonio Aguis, il-Furjana. Dan il-fond nafuh sew għaliex ommi tgħix fil-flat ta’ fuqu. Jiena twelidt f’dan il-flat ta’ ommi u għalkemm ħriġt minn hemm meta żżewwiġt, u ċjoe’ fis-6 ta’ Awissu 1981, jien sa anqas minn disa’ xhur ilu kont għadni immur għand ommi ta’ spiss u mhux anqas minn darbtejn jew tlieta fil-Ġimgħa. Illum ommi qiedgħa f’dar tal-anzjani u ilha nieqsa mid-dar anqas minn disa’ xhur għalhekk naqqast li mmur fit-flat ta’ ommi.

Fis-sena 1987 iltqajt ma’ Giorgia, u ċjoe’ omm Marthese. Iltqajna id-dar tagħha u hekk kif konna qegħdin nitkellmu fuq oħtha Emanwela Debattista li kienet marret l-Awstralja, Giorgia wrietni x-xewqa li ma riditx tibqa’ f’dan it-terran. Is-sid ta’ dan il-fond huwa l-istess bħal dak tal-appartament ta’ ommi u l-prokuratur ta’ dan il-fond kien ta’ spiss jistaqsina jekk aħniex interessati nixtru. B’hekk billi kont naf li s-sid ried ibiegħ jiena staqsejt lil Giorgia jekk nistax nixtri l-appartament tagħha jien; u Giorgia qaltli li għaliha ma kinitx tagħmel ebda differenza għax flok li tħallas lill-prokuratur tas-sidien ta’ dak iż-żmien kienet tibda tħallas lili. Pero’ xtaqet issaqsi lil uliedha jekk huma kienux interessati li jixtruh huma stess. Wara xi ftit granet daqs gimagħtejn, jien kont staqsejtha jekk kinitx

staqsiethom lil uliedha, u Giorgia kienet qaltli fid-dar tagħha u bi kliemha stess li uliedha ma kienux interessati u ma sabu ebda oġġezzjoni li nixtrih jien.

Kien għalhekk li jiena u żewġi għamilna kuntatt mal-prokuratur tas-sid ta' dak iż-żmien u wara li ftehemna fuq il-prezz konna ersaqna quddiem in-Nutar Dr Victor John Bisazza li kien għamel il-kuntratt. Minn meta akkwistajna d-dar. u ċjoe' mis-sena 1988 sas-sena 2010 dejjem tħallasna l-kera ta' €107 (Lm46), minn Giorgia stess billi kienet tħalli l-flus għand ommi u jiena jew żewġi konna mmorru għandha u natuha l-irċevuta fuq il-ktieb tal-kera. Giorgia mietet fl-Awissu 2010 u minn dakinhar jiena ma aċċettajttx kera mingħand hadd għaliex jiena qatt ma tajt permess lil hadd sabiex jgħix fil-fond u naf li id-dar kienet ir-residenza ta' Giorgia biss.

Lil Marthese kont naraha għand ommha iżda din kienet tinżel biss sabiex tara jekk għandhiex bżonn xi haġa ommha. Jien naf li kienet tinżel tgħin lil ommha għaliex darba meta ltqajt magħha hdejn il-bieb tad-dar ta' ommha u dan fis-sena 2005 kienet qaltli hi stess, li tiġi tara jekk ommha għandhiex bżonn xi haġa. Tant kien hekk li darb'oħra jiena offrejtilha li nwassalha d-dar tagħha f'Hal Qormi. Dan kien fil-2005 u jiena kont wassalha d-dar tagħha.

Kien hemm ukoll okkażjoni oħra meta Marthese stess reġgħet tenniet quddiemli li d-dar kienet ir-residenza ta' ommha biss u dan meta kienu ġew żewġ rappreżentanti tal-Gvern sabiex jagħmlu survey tal-fond. Kienet harġet skema mill-Kunsill Lokali tal-Furjana sabiex il-proprjeta' tiġi registrata fir-Registru tal-Artijiet u ahna konna applikajna sabiex nagħmlu dan. Meta żewġ rappreżentanti tal-gvern ġew fid-dar jiena kont prezenti u kien hemm Giorgia u Marthese. Hekk kif lestew il-pjanta huma staqsew min huma l-proprjetarji tal-post u jien wegibt Saviour u Antida Vella. Imbagħad staqsew jekk noqogħdux fil-post u Marthese kienet pronta u qaltli li Giorgia Debattista kienet tgħix fit-post. L-aċċess sar fl-4 ta Settembru 2007.

Il-kera dejjem hallsitha Giorgia iżda peress li smajt li Marthese kellha l-inkwiet ma' żewġha jiena bdejt niċċekkja r-registru elettoral. Fir-registru tas-sena 2007 sibt li l-karta tal-identita ta' Marthese kienet għadha fuq id-dar ta' Hal Qormi u sar-registru elettoral li ħareġ f'Ottubru 2007 din kienet għadha qiegħda tidher imniżżla fuq Hal Qormi. Iżda fir-registru elettoral ta' April 2008 Marthese bdiet tidher bħala li residenti fid-dar tagħna. Għalhekk jiena kont bghatt ittra lil Giorgia sabiex ngħidilha li ma kontx qiegħda naċċetta din is-sitwazzjoni.

Giorgia mietet f'Awissu 2010 u f'Novembu 2010 Marthese giet bil-kera u jien ma aċċetajthiex. Staqsejtha għalfejn kienet qiegħda tippretendi li tiegħu l-post tiegħi u għalfejn kienet qiegħda tgħamilli hekk, u dan bħala ħabiba u qaltli li għaliha ma kienet qed tagħmel xejn ħażin. Jien fakkartha wkoll li ommha kienet staqsiethom jekk kienx hemm xi hadd minn uliedha interessati fil-post. Hi wegħbitni li l-affarijiet inbidlu. Staqsejtha wkoll jekk tridx intiha xi żmien biex tkun tista' ssib post ieħor u niffrankaw li nidhlu il-Qorti u hi wegħbitni li hi diġa' qiedgħa l-Qorti u ma jinteressahiex. Qabel ma ddeċidejna jiena u żewġi li nipproċedu għall-iżgumbrament ta' Marthese mill-fond tagħna, ahna wkoll ivverifikajna il-proċess ta' separazzjoni personali li hija għandha fil-konfront ta' żewġha. Dan iġib l-isem ta' "Theresa sive Marthese Ebejer vs Paul Ebejer" u fl-istess proċess sibna x-xhieda tagħha fejn hija stess taħt ġurament iddikjarat li kienet tinżel għand ommha matul il-ġurnata u kienet tmur lura d-dar f'Hal Qormi, u li hija marret tirisjedi ma' ommha biss viċin il-proċeduri għal separazzjoni. Anke d-dokumenti hemm preżentati dwar dettalji fejn hija kienet tirċievi dokumenti mill-bank, hija kienet indikata dejjem fuq l-indirizz ta' Hal Qormi ħlief mis-sena 2008 'l hawn meta kienet indikata fuq l-indirizz tal-Furjana. Il-proċeduri ta' separazzjoni personali nbdew f'Mejju 2008."

Illi l-konvenuta fl-affidavit tagħha tgħid illi:

"Irrid ngħid illi qabel is-sena elfejn u wieħed (2001) ommi, li kellha l-eta' ta' 81 sena, diġa' kellha bżonn ħafna għajjuna u attenzjoni minħabba li

kienet qed tbaġhti bid-dimensia, minn nuqqas ta' smiġh u problemi tal-qalb.

F'dan iż-żmien ta' qabel l-elfejn u wieħed (2001) jiena kont diġa' qiegħda ninżel norqod ma' ommi Giorgia Debattista ġewwa l-fond ta' 20, Antonio Agius Street, Floriana bi ftehim ma' ħuti l-oħra (li huma Doris Asciak (li tgħix l-ingilterra), Manuel Debattista, Miriam Mifsud, Joseph Debattista u Raymond Debattista) li konna ddeċidejna li ħuti jibdew imorru jorqdu lejl wieħed biss fil-Ġimgħa m'ommi peress li ħuti kollha bil-familja, filwaqt li l-kumpliment tal-ġranet kont norqod jien magħha. Jien ma kellix problema nibqa' tul ta' ġranet magħha għaliex jien bla tfal.

Illi s-sinjuri konjuġi Vella ddikjaraw fir-rikors ġuramentat tagħhom illi sa fejn jafu huma jien m'għandi l-ebda raġuni valida għaliex inkompli nirrisjedi fil-fond ġewwa l-Floriana u għalhekk talbu l-iżgumbrament tiegħi. Antida Vella tispjega fl-affidavit tagħha "Qabel ma ddeċidejna jiena u żewġi li nipproċedu għall-iżgumbrament ta' Marthese mill-fond tagħna, aħna wkoll ivverifikajna l-proċess ta' separazzjoni personali li hija għandha fil-konfront ta' żewġha. Dan iġib l-isem ta' "Therese sive Marthese Ebejer vs Paul Ebejer" u fl-istess proċess sibna x-xhieda tagħha fejn hija stess taħt ġurament iddikjarat li kienet tinżel għand ommha matul il-ġurnata u kienet tmur lura d-dar f' Hal Qormi, u li hija marret tirrisjedi ma' ommha biss viċin il-proċeduri għal separazzjoni." (emfażi miżjuda)

Bir-rispett kollu nażżarda ngħid illi s-sinjura Vella mhu qiegħda tkun xejn korretta la fir-rikors ġuramentat li fetħet flimkien ma' żewġha u bil-wisq iktar fix-xhieda tagħha, u dan nista' ngħidu għaliex dak li qalet mhux il-verita'. Jiena m'għandix għalfejn nigdeb fuq kif ġraw il-fatti fir-realtà u l-fatti personali tiegħi nafhom pjuttost sewwa. Nibda biex nispjega aħjar il-kuntrarju ta' dak li għadni kif ikkwotajt mix-xhieda ta' Antida Vella billi nirreferi għall-affidavit tiegħi li jien kont għamilt fil-kawża ta' separazzjoni fil-konfronti ta' żewġi datat 22 t'April 2008 u meħud fuq ġurament fil-5 ta' Mejju 2008 (Dok 'A'), u ċjoe':

‘Il-kawża ta’ separazzjoni jiena ftaħtha appuntu nhar it-13 ta’ Mejju tas-sena 2008; (Dok ‘B’)

F’paragrafu 18 tal-affidavit tiegħi jien spjegajt ‘Konna mmorru spiss t-tigien flimkien u daqqa konna noħorġu. Pero’ ġie mument, daqs tmien snin ilu, fejn kien qalli: isma’ int aghmel li trid, u jien nagħmel li rrid. Bqajna għaddejjin b’dik il-ħajja sa ma imbagħad ommi marret lura f’saħħitha u daqs erba’ snin ilu bdejt immur norqod mal-mummy. Id-dar bqajt nieħu ħsiebha, imma iktar kont għand ommi milli d-dar. Hu kien jgħidli m’għandix bżonnok. Riċentement huwa sakkarli l-aċċess għall-kmamar tad-dar’;

Nispjega għalhekk kif mhux minnu illi s-sinjura Antida Vella u żewġha kif qed jgħidu huma għamlu l-verifiki sewwa qabel ipprocedew għall-iżgumbrament tiegħi mill-fond mertu tal-kawża. Jiena qatt ma għidt dak il-kliem preċiż illi kont ninzel għand ommi matul il-ġurnata u mmur lura d-dar Hal Qormi, iżda spjegajt biss dak li għidt fl-affidavit tiegħi. Kont ilni mmur u norqod għand ommi eżattament proprju daqs tmien snin qabel bdejt il-kawża tas-separazzjoni għaliex apparti li ommi kien jeħtieġilha ħafna attenzjoni li jien biss minn ħuti kollha stajt noffrilha, jien kont għaddejja kif anka xhedt fl-affidavit tiegħi, minn turbolenza fil-ħajja miżżewġa tiegħi u ġialadarba żewġi ried jgħix ħajja separata minni jien iktar kont libera li nitfa’ l-attenzjoni fuq ommi.

Mhux vera li jien mort nirrisjedi ma’ ommi viċin il-proċeduri ta’ separazzjoni. Minn imkien ma joħroġ mid-dokumentazzjoni tal-affidavit tiegħi u jew tal-proċess ta’ separazzjoni. Fil-fatt nistqarr ukoll illi lanqas kien hemm kontestazzjoni fuq l-abbandun tiegħi mid-dar matrimonjali. Żewġi stess fin-nota ta’ sottomissjonijiet tiegħu paġna 17 paragrafu 46 jissottometti ‘Taħt dan il-profil ma huwiex kontestat li l-attriċi abbandunat id-dar matrimonjali għal aktar minn tmien snin ilu għaliex dan jinsab ammess mill-istess attriċi u saħansitra kkonfermat kemm mil-konvenut u kif ukoll miż-żewġ ġirien tal-partijiet kontendenti Nazzareno u Mary Louise Micallef fil-kors tal-affidavits tagħhom’.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet ta' żewġi stess paġna 17 paragrafu 47 hemm sottomess: 'Tassew ma kienx il-konvenut li spinga lill-attriċi biex tħalli d-dar matrimonjali, anzi kienet l-attriċi stess li minn rajha wara li kienet għamlet karriera twila li kważi ta' kuljum tmur għand ommha, iddeċidiet darba fost l-oħrajn li ma terġax tagħmel ritorn lejn id-dar matrimonjali'.

Illi anke matul il-proċeduri ta' separazzjoni komplejt ngħix ma' ommi kif ikkonferma wkoll żewġi fin-nota ta' sottomissjonijiet tiegħu meta ndika f'paġna 23 paragrafu v - 'Magħdud ma' dan jekk kemm-il darba sejra tinbiegħ id-dar taż-żwieġ il-konvenut mhuwiex ser ikollu aktar post fejn joqgħod u ser jispiċċa piż qawwi fuq l-erarju pubbliku li diġa' jinsab f'pożizzjoni mprekattiva ħafna dwar l-akkomodazzjoni soċjali. Għal kuntrarju l-attriċi m'għandhiex din l-istess problema għaliex diġa' fil-preżent qieghda tabita fid-dar li qabel kienet tappartjeni lil ommha;

Nagħmel ukoll referenza għas-sentenza tal-kawża ta' separazzjoni tiegħi fejn proprju gie meħud in konsiderazzjoni l-abbandun tiegħi mid-dar matrimonjali f'paġna 5 it-tielet paragrafu 'illi rigward l-abbandun da parti tal-attriċi, il-Qorti tosserva li l-attriċi ex admissis tgħid li fis-sena 2004 hi kienet tmur torqod għand ommha u eventwalment biex tqatta' iżjed ħin għandha milli d-dar fejn kienet tmur biss biex 'nieħu ħsieb id-dar', (Dok 'C').

B'dan kollu joħroġ biċ-ċar minn qieghed jgħid il-verita' f'din il-kawża u għalfejn jien kelli pjuttost raġuni valida għalfejn nagħmel l-eċċezzjonijiet tiegħi f'dina l-kawża għall-iżgumbrament tiegħi.

Matul il-perjodu li bdejt ngħix ma' ommi sabiex inkun nista' nkun aktar fil-qrib tagħha għal kull għajjnuna li setgħet kienet teħtieġ, nista' niddeskrivi l-granet tiegħi bħala pjuttost qosra għax tant kien jirrikjedi xogħol ma' ommi li lanqas kont nista' noħroġ nixtri. Fil-fatt kienet tixtrili Ġuża stess, il-mara ta' wieħed minn ħuti. Jien ma kontx noħroġ għaliex ma kontx nafdaha waħedha minħabba l-kundizzjoni tagħha. Niftakar kont anke tkellimt mat-tabib Jean Pierre Farrugia li kien it-tabib tagħha dwar ommi

fuq kemm kienet bdiet tinsa u rrakkomandali l-pilloli tad-dimensia bl-isem "AXURA" biex ma tmurx iktar għal-agħar.

Nispjega li jien kelli relazzjoni tajba ħafna ma' Helmina Vella li tigi oħt Antida Vella li tgħix fuq is-sular ta' fuqi. Niftakar lil Helmina tgħidli "jekk jinqalagħlek xi ħaġa bil-lejl għajjatli" għax jien ma nsuqx u Helmina kienet issuq, u f'każ li ommi kien jinqalagħlha xi ħaġa kienet toffri l-għajuna tagħha sabiex twassalna hi l-isptar. Anka ma' oħtha, Antida Vella dejjem kelli relazzjoni tajba. Aħna twelidna f'dal post u trabbejna flimkien, ma kienx hemm baħar x'jaqsam. Antida kienet tigi tara 'l ommha u lili spiss kienet tinzertani naħsel barra jew nagħmel ir-ramm tal-bieb ta' barra stess.

Irrid ngħid illi fis-sena 2008 jien kont waqft naħdem għax ommi kienet spiċċat 'wheelchair case' u kellha dimensia qawwija, tant illi kelli nispiċċa norbotha mal-wheelchair biex ma tqumx għax kienet tgħid li trid tmur lura Ħal Qormi u li hawn mhux darha. Anke lili kienet tistaqsini "inti min inti?". Lanqas kienet taf li jiena bintha. Id-dimensia kienet waslet fi stadju ikrah ħafna fiż-żmien tas-sena elfejn u sebġha (2007). Peress li kont waqft naħdem biex inkun nista' ndur b'ommi, jien kont applikajt għal wens u tas-Sigurtá Soċjali kienu ġew xi darbejn żgur għal għarrieda biex jikonfermaw hux vera li ommi kienet 'wheelchair case'. Niftakar illi dawn tas-Sigurtá Soċjali kienu ġew jiċċekkjaw 'unexpectedly' bla appuntament u kienu sabu lili nifthilhom għax ommi ovvjament kienet fil-wheelchair. Bdejt nieħu tal-wens sa ma mietet ommi, wara erba' xhur l-isptar u żewġ operazzjonijiet kbar fejn qatgħulha mill-irkoppa 'l fuq u wara kienu reġgħu operawha fejn qatgħulha biċċa minn saqajha l-oħra. Nesebixxi kopja ta' dokument li juri li kont nirċievi il-benefiċċju għal wens anness u mmarkat Dok 'C1'. Jien kont kuljum immur l-isptar inżur 'l ommi, mill-ħdax ta' filgħodu (11:00am) sat-tmienja ta' filgħaxija (8:00pm). Ommi mietet fit-3 ta' Awissu 2010 u kellha 90 sena u erba' xhur.

Dik is-sena li mietet ommi, f'Novembru, kont mort bil-ktieb tal-kera u l-flus u Antida ma ridithomx u qaltli li l-post riditu akkost ta' kollox u li trid titfagħni 'l barra. Għidtilha li jien ma kont qed nikser l-ebda ligi u li ma

għandix post ieħor fejn immur ngħix. Fuq hekk Antida kienet weġbitni li ma kinitx problema tagħha. Antida taf li jien kont ili ngħix m'ommi għax għalkemm hi kienet taħdem 'part-time' tagħmel l-alterations go ħanut tal-ħwejjeg, Antida kienet minn dejjem tiġi żżur 'l ommha u kienet tarani barra fejn il-bieb.

Wara li ommi mietet, il-benefiċċji tal-wens waqfuli u bdejt nieħu tal-mard u xi ħaġa mir-relief peress li l-muskoli ta' jdejja kienu bdew juġġhuni wisq minħabba li kull sagħtejn bil-lejl bl-arloġġ, biex ma tintlielx bil-bed sores, kont inqandel ħafna 'l ommi mill-wheelchair għall-commode u għal fuq is-sodda jew meta kien ikun hemm il-ħtieġa li ncaqlaqa f'it. It-tabib Dr. Franco Camilleri kien qalli li għandi problema kbira fil-muskoli u ma nistax naħdem kif nixtieq. Bħala prova ta' dan qed nesebixxi kopja taċ-certifikat miktub mit-tabib Dr. Franco Camilleri stess anness u mmarkat bħala Dok 'D'. Qegħda nesebixxi wkoll żewġ irċevuti; waħda tal-benefiċċju tal-mard annessa u mmarkata bħala Dok 'C' u oħra tas-sigurtá soċjali mmarkata bħala Dok 'C1'.

Nghid ukoll illi Antida u r-raġel tagħha Saviour Vella kienu fethuli giljottina fl-ismijiet "Vella Saviour et vs Ebejer Therese Sive Marthese" li kellha tinstema' għall-ewwel dehra nhar it-Tlieta, 28 ta' Ġunju 2011. Jien ma kontx ġejt notifikata bil-kawża li kienu fethuli għaliex dan l-avviż għas-smiġh kien ntbagħat lili fl-indirizz "Evergreen", Triq Żinzell, Hal Qormi. Nistqarr allura, la l-konjuġi Vella jistqarru li għamlu l-verifiki tagħhom qabel ipproċedew għall-iżgumbrament tiegħi u kienu hekk jafu li qed ngħix fil-post mertu tal-kaz, għalfejn innotifikawni għal iktar minn darba fid-dar ta' Hal Qormi fejn kienet id-dar taż-żwieġ tiegħi? Din il-kawża kienet imbagħad ġiet differita għal iktar minn darba, u ċjoe' għat-30 ta' Jannar 2012, u darb oħra għad-29 ta' Frar 2012. B'dawn id-dati jien ergajt ma kontx ġejt notifikata bihom minħabba illi dawn l-avviżi kienu baqgħu jiġu ndirizzati għan-notifika tiegħi fil-post ġewwa Hal Qormi fejn kont ngħix ħafna żmien ilu mar-raġel, allavolja nerga' nghid illi Antida u żewġha kienu jafu illi jien ma kontx qed ngħix Hal Qormi. Qed nesebixxi dokument immarkat bħala Dok 'G' bħala prova ta' dak li qed nghid.

Nistqarr illi jien sirt naf b'dan kollu għaliex nhar l-għoxrin (20) ta' Frar 2012, għall-ħabta tas-sebgha u nofs ta' filgħaxija (7:30pm) kien ċempilli Pulizija jismu Bryan, stazzjonat fl-għassa ta' Hal Qormi biex jien immur urġenti l-għassa għax kellhom xi karti importanti miżmugħin fil-garżelli tagħhom, indirizzati lili mill-Qorti. Jien l-għada stess, kmieni filgħodu, fil-wieħed u għoxrin (21) ta' Frar 2012, mort l-għassa ta' Hal Qormi biex niġbor il-karti li kien semmieli l-Pulizija. Ma kelli l-ebda idea bil-kawża li fetħu kontriya Antida u żewġha Saviour u lanqas illi l-kawża kienet bi proċedura ta' giljottina. Niftakar illi dakinhar filgħaxija kont mort inkellem lill-avukat tiegħi fuq il-karti li kont irċevejt.

Irrid ngħid ukoll illi fis-seduta ta' nhar id-29 ta' Frar 2012, l-avukat ta' Antida, Dr. Therese Comodini Cachia, qalet illi l-klijenta tagħha, residenza waħda biss għandha, u ċjoe' dik ta' 20, Antonio Agius Street, Floriana, mentri fil-veritá għandha dar oħra gewwa Birzebbuga li tintuża għas-Sajf. Dan nafu għax Antida meta konna għadna nitkellmu ma' xulxin, kienet issemmi dan il-post u għadu għandha sallum, u dan nafu għaliex is-Sajf li għadda kont smajt lil Lea Micallef li għandha ħmistax-il sena (15), li kienet ħdejna barra quddiem il-bieb ta' barra tiegħi, tgħidilna (lili, iz-zija tagħha Tania Micallef, Victoria Gatt u ġirien oħra), li ser imorru weekend Birzebbuga għand Antida u jagħmlu B.B.Q. u jorqdu hemm ukoll. Għal kull fini ta' kjaressa, Lea Micallef tiġi bint Catherine Micallef, il-ħabiba tal-qalb ta' Antida. Jien smajtha tgħid hekk għaliex Catherine u bintha Lea kienu marru jżuru lil waħda Tania Micallef; li tiġi oħt ir-raġel ta' Catherine Micallef li llum-il ġurnata mejjet u fl-istess ħin din Tania tiġi l-ġirien tiegħi fil-fond numru 15, Antonio Agius Street, Floriana. L-istess avukata dakinhar tas-seduta qalet ukoll illi reċentement, il-klijenta tagħha, ċjoe' Antida Vella, kienet wasslet lili Hal Qormi gewwa "d-dar matrimonjali". Dan mhu veru xejn għaliex jien u Antida ilna ma nitkellmu mis-sena elfejn u tmienja (2008), u ċjoe' minn meta Antida baġtet l-ittra (msemmija iktar 'il fuq u mmarkata bħala Dok 'H'), biex il-kirja tal-fond 20, Antonio Agius Street, Furjana ma tibqax tintiret lil terzi wara l-mewt ta' ommi. Jien ma kellimthiex għaliex b'dik l-ittra ħassejtni umiljata meta hija kienet taf li qed nogħqod fil-post ma' ommi u madankollu riedet xorta tixħitni 'l barra.

Nixtieq ngħid illi l-post fejn qed ngħix preżentament, u ċjoe' fil-fond in kwistjoni m'għandix hliefu u jekk ma nibqax hemm m'għandix fejn immur noqgħod. Permezz ta' proċeduri ta' separazzjoni bil-Qorti bejni u żewġi u m'għandix iktar dritt għal aċċess fid-dar ta' Hal Qormi, u lanqas manteniment mir-raġel stess."

Illi dwar l-eċċezzjoni tal-kompetenza għandu jingħad illi huwa paċifikament aċċettat illi l-kompetenza ta' Qorti hi determinata fuq kollox u qabel kull konsiderazzjoni tal-eċċezzjoni mogħtija mit-termini tal-azzjoni attriċi. Hu l-att promotur kif intavolat it-talbiet u l-premessi tagħhom li jiffurmaw il-parametri li fihom il-Qorti kellha teżerċita l-ġudizzju tagħha u li allura jiddeterminaw il-kompetenza tagħha – **“Frankie Refalo nomine vs Jason Azzopardi et”** (deċiża mill-Qorti tal-Appell fis-7 t'Ottubru 1997).

Illi f'dan il-każ, l-atturi qed jippremettu fit-talba tagħhom illi l-konvenuta ma għandhiex titolu biex tokkupa l-fond; u kif qalet l-Qorti tal-Appell f'sentenza riċenti fil-kawża fl-ismijiet **“George Falzon vs Raymond Buttigieg et”** (deċiża fit-28 ta' Marzu 2014) *“... u fil-waqt li kif gja' ssemma mingħajr dubju l-kompetenza toħroġ mill-att promoturju, jekk it-tieni eċċezzjoni tal-konvenuti tiġi milqugħa, l-attur ikollu allura xorta waħda jirrikorri għall-Bord li Jirregola l-Kera jekk irid jieħu pussess tal-fond in kwistjoni – iżda imbagħad fuq kawżali għal kollox differenti għaliex tkun giet stabbilita ġudizzjarjament relazzjoni lokatizja bejn il-partijiet. Għalhekk ladarba l-Ewwel Qorti ddeċidiet biss, kif giet mitluba tagħmel, fuq l-ewwel eċċezzjoni hija għamlet sew li kkonċentrat fuq it-talba tal-attur (kif iddikjarat is-sentenza **“Refalo vs Azzopardi”** fuq imsemmija) li kienet titlob l-iżgumbrament fuq il-kawżali li l-konvenuti ma għandhomx titolu u allura kkonkludiet ġustament li fuq dik il-bażi li hija kellha l-kompetenza tisma' l-kawża u tiddeċiediha .”*

Illi għalhekk l-ewwel eċċezzjoni qed tiġi respinta.

Illi *piu' o meno*, ix-xhieda prodotti mill-partijiet kienu favur it-teżi tagħhom. Il-konvenuta tgħid li kienet ilha tgħix ma' ommha mill-2001 iżda skond l-atturi dan mhux minnu; ressqu jixhdu lir-rappreżentant tal-uffiċju elettoralu u mill-produzzjoni tar-reġistru relattiv jirriżulta li sal-2007 il-konvenuta kienet għadha reġistrata li tgħix fil-fond matrimonjali tagħha u żewġha Hal Qormi. Is-sentenza fil-kawża ta' separazzjoni tal-konvenuta nġhatat fl-2012 u żewġha gie awtorizzat jgħix f'dik id-dar sal-2016.

Illi kif wieħed jista' jara allura hemm provi konfligġenti. F'gudizzju ċivili l-Qorti trid tiddeċiedi fuq *il-preponderanza tal-probabilitajiet* kif ingħad fis-sentenza ("**Zammit vs Petrocchino**", Appell Kummerċjali, deċiża fil-25 ta' Frar 1952); il-Qorti allura jeħtieġ li tara jekk verżjoni waħda teskludix lill-oħra fuq bilanċ ta' probabilitajiet; *b'hekk jiġi evitat ir-riskju li l-Qorti taqa' fuq l-iskappatoja tad-dubju u ssib refuġju mir-regola 'in dubio pro reo'* kif riportat fis-sentenza "**Enrico Camilleri vs Martin Borg**", (Appell Inferjuri, deċiż fis-17 ta' Marzu 2003).

Illi *in subiecta materia*, il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fil-kawża "**Carmelo Agius vs John Agius**" (deċiża fit-2 ta' Dicembru 1994) qalet illi:

"Il-konvenut irid jipprova li:

1. *hu kien membru tal-familja; u*
2. *li hu kien joqgħod mal-inkwiline fiż-żmien tal-mewt tagħha.*

*Il-liġi bl-artikolu 2 (tal-Kap. 69) ma tesiġi ebda minimu ta' żmien ta' koabitazzjoni biex membri tal-familja tal-inkwiline ikollhom dritt favur tagħhom għar-rilokazzjoni tal-post lokat; iżda trid biss li dawn il-membri 'jkunu joqogħdu' mal-inkwiline originali. Fin-nuqqas ta' definizzjoni fil-liġi il-kelma 'toqgħod' trid titqies fis-sinifikat ordinarju tagħha, ċjoe' li wieħed ikun joqgħod permanentement fil-post u li wieħed jikkonsidra l-post bħala r-residenza ordinarja u normali tiegħu. (ara s-sentenza "**Cutajar vs Rapa**", deċiża mill-Prim Awla fis-17 t'Ottubru 1972).*

L-element tar-residenza gie nterpretat mill-ġurisprudenza tagħna fis-sens li mhux biżżejjed li jkun hemm ‘mere physical presence’ imma l-post kien ‘permanently his ordinary residence’ u ‘his only residence’.”

Illi fil-każ in eżami ma hemmx dubju li l-konvenuta għandha tkun ritenuta membru tal-familja tal-kerrej. Il-kwistjoni hija biss jekk kinitx toqgħod ma’ ommha meta din giet nieqsa kif trid il-liġi u kif spjegat. Hemm ukoll naturalment il-kwistjoni ta’ jekk l-artikolu 1531F japplikax għas-sitwazzjoni odjerna b’mod li jipproteġi lill-konvenuta. Dan l-artiklu jgħid illi:

1531F. “*Fil-każ ta’ kirja ta’ dar użata bħala residenza ordinarja li tkun saret qabel l-1 ta’ Ġunju 1995 għandha tiġi meqjusa bħala inkwilin dik il-persuna li tkun qed tokkupa l-fond b’titolu validu ta’ kera fl-1 ta’ Ġunju 2008 kif ukoll żewġha jew martu jekk jgħixu flimkien u mhux separat jew separata legalment; meta jmut l-inkwilin il-kirja għandha tiġi terminata;*

Iżda wkoll persuna tkompli l-kirja wara l-mewt tal-inkwilin bl-istess kundizzjonijiet tal-inkwilin jekk fl-1 ta’ Ġunju 2008 –

tkun il-wild naturali jew legali tal-inkwilin u tkun ilha toqgħod mal-inkwilin għal erba’ snin mill-aħħar ħames snin; u wara l-1 ta’ Ġunju 2008 tibqa’ tgħix mal-inkwilin sad-data tal-mewt tiegħu;

...

persuna m’għandux ikollha dritt tkompli l-kirja wara l-mewt tal-inkwilin jekk ma tissodisfax il-kriterji ta’ test tal-meżzi stabbilit skont regolamenti li jista’ johroġ il-Ministru responsabbli għall-akkomodazzjoni minn żmien għal żmien.”

Illi kwindi skond l-artikolu 1531F, li fuqu isserrah id-difiza tagħha l-konvenuta, u li japplika għall-każi bhal dak odjern fejn l-inkwilin originali jkun miet wara li daħal fis-sehħ l-Att X tal-2009 – kif effettivament ġara f’dan il-każ – il-persuna li tkun trid tibbenefika minn dak l-artikolu trid

ukoll tissodisfa t-test impost mill-meżzi ndikati mill-Ministru responsabbli f'Regolamenti mahruġa apposta – dawn in effetti saru permezz tal-Avviz Legali numru 463 tal-2011 kif sussegwentement emendati. Dan ir-rekwizit irid jirrizulta lill-Qorti u kwindi billi tkun tallegah il-konvenuta, trid tkun hija stess li tressaq il-provi dwaru. **Min jallega jrid jipprova jew – ‘Onus probandi incumbit qui dicit non ei qui negat’** kif jgħid ċar u tond l-artikolu 562 tal-Kodiċi tal-Proċedura u kif gie ripetut diversi drabi f'diversi sentenzi (“**Dr H. Lenicker vs J. Camilleri**” deċiża mill-Prim Awla fil-31 ta' Mejju 1972, u “**Peter Paul Aquilina vs Paul Vella**” – Appell Inferjuri deċiż fit-2 ta' Mejju 1995).

Illi dwar dan din il-Qorti ġja' ddecidiet kazi simili fil-kawzi fl-ismijiet “**Le Brun vs Bryden**” (deċiża fil-11 ta' Lulju 2014) u “**Chetcuti vs Vella**” (deċiża fid-29 ta' Ottubru 2014). F' din il-kawza pero' fil-fehma tal-Qorti l-konvenuta dan għamlitu għaliex jirrizulta li qed tgħix biss bil-benefiċċji soċjali. **Barra minn hekk pero' trid tkun ghexet mal-inkwilin oriġinali “tkun ilha toqghod mal-inkwilin għal erbgha mill-ahhar hames snin (sal-1 ta' Ġunju 2008).**

Illi l-Qorti wara illi hasbet fit-tul waslet għall-konkluzjoni li kif qalet il-Qorti fl-ahhar każ imsemmi, filwaqt li l-konvenuta kienet tkun prezenti hafna fil-fond imsemmi mis-sena 2001 'il quddiem biex tassisti lil ommha kif qalet fid-depożizzjoni tagħha, hija ma kinitx **residenti** hemmhekk fis-sens li trid il-liġi qabel l-2007. Dan huwa ndikat mill-bdil tal-indirizz tagħha fir-Registru Elettorali u anke mis-sentenza tal-kawza ta' separazzjoni li waslet għal konkuzjoni li hija abbandunat id-dar matrimonjali fil-bidu ta' 2007. Għalhekk filwaqt li kien hemm preżenza fizika tagħha fid-dar in kwistjoni, dan ma jfissirx li kienet residenti hemmhekk minn dak iż-żmien li qed tgħid hi (*vide* “**Agius vs Agius**” *supra*).

Illi fil-kawza “**Camilleri vs Borg**” fuq imsemmija, il-Qorti tal-Appell iċċitat u qablet ma' deċiżjoni tal-Prim Awla tal-Qorti Ċivili fil-kawza fl-ismijiet “**Vincent Rausi vs Joseph Muscat**” (deċiża fit-22 ta' Novembru 1995) fis-sens li f'tali sitwazzjoni l-ġudikant ma jistax jiddeciedi aktar fuq

preponderanza ta' probabilitajiet iżda fuq il-prinċipju *actor non probante, reus absolvitur* u għalhekk il-kawża tinqata' kontra l-attur. **Fil-każ in eżami pero'**, il-piż tal-prova kien fuq il-konvenuta għaliex hija kellha gġib il-prova tat-titolu tagħha ossija ttipprova li kienet intitolata għall-protezzjoni msemmija fl-artikolu ċitat minnha. Għalhekk fil-fehma tal-Qorti hija għandha tilqa' t-talba tal-atturi billi l-konvenuta naqset li ttipprova li kellha titolu validu biex tgħix fil-post in kwistjoni.

Illi finalment għall-kompletezza tajjeb jingħad illi skond l-artikolu 1531G, persuna bħall-konvenuta li tkun tgħix mal-inkwilin fid-data tal-mewt tiegħu jew tagħha u li ma tistax tibbenefika mill-artikolu 1531F għal xi raġuni li ma tkunx it-test tal-meżzi, ikollha dritt tibqa' tabita fil-fond għal hames snin oħra b'kera doppja. Fil-każ tal-konvenuta, peress li ommha mietet fl-2010, dawn il-hames snin gja' għaddew. Għalhekk filwaqt li meta saret il-kawża din setgħet kienet intempestiva, bid-duttrina tal-*jus superveniens*, dan ma għadux il-każ – (*vide* s-sentenza **“Brincat vs Brincat”** deċiża fid-29 t'April 2015, mill-Prim Awla u l-ġurisprudenza msemmija fl-istess sentenza).

DEĊIŻJONI

Għal dawn il-motivi l-Qorti tiddeċiedi din il-kawża billi filwaqt li tastjeni milli ttiprovdi dwar l-ewwel talba tal-atturi billi l-konvenuta giet awtorizzata tikkontesta l-kawża, u waqt ukoll illi tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuta, tilqa' t-tieni talba attriċi u għall-fini tal-iżgumbrament tipprefiġgi terminu ta' erba' xhur.

L-ispejjeż tal-kawża jkunu a kariku tal-konvenuta.

Moqrija.

Onor. Joseph Azzopardi LL.D.
Imhalled

Mario Debono
Deputat Registratur